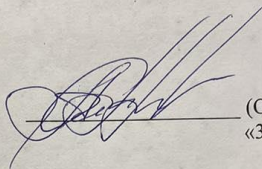

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
(Олександр ЧОРНИЙ)
«30» серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА КУЛЬТУРИ ХХІ СТ.**

Третій рівень вищої освіти
За спеціальністю 033 Філософія
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
На здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Філософія релігії та культури ХХІ ст.» для аспірантів за напрямом підготовки 03. Гуманітарні науки, спеціальністю 033 Філософія

Розробник програми: доктор філософських наук, проф. кафедри права, філософії та політології Кислий А.О.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Протокол №1 від 30 серпня 2022 року.

Мова навчання – українська.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

«Філософія релігії та культури ХХІ ст.» є нормативною філософською дисципліною освітньо-наукової програми 033

Філософія. Адже релігія та культура у ХХІ столітті відіграють важливу роль у соціокультурному вихованні, формуванні гуманістичної культури та смаку аспірантів – майбутніх мислителів нашого соціуму. Їх освітньо-наукова праця пов'язана з сутнісними потребами суспільства в людях високого культурного гатунку, які будуть нести в маси соціокультурні цінності котрі співпадають з інтересами великої кількості людей ХХІ століття.

Філософія релігії та культури ХХІ ст. визначає найбільш загальні наукові закономірності формування і функціонування суспільства. Філософія релігії та культури є системою наукових знань про сутність, закономірності існування та розвиток людського релігійно-культурологічного знання. Наукова дисципліна філософія релігії та культури ХХІ ст. претендує на наукове вивчення релігії і культури в усій повноті їх виявлення на конкретних прикладах суспільного розвитку.

Пізнання сутності філософії релігії та культури, виявлення закономірностей її розвитку та механізмів функціонування конкретних її форм є важливим завданням філософських наукових теорій культурного розвитку людства. Опис процесу суттєвих суспільних змін цілісної культури в часі є її історією.

Філософія релігії та культури ХХІ ст. визначається як історично і соціально зумовлене ставлення людини до природи, суспільства і до самої себе, об'єктивоване в продуктах людської діяльності (артефактах). Кожний тип релігії та культури є специфічним світом, який побудувало людське сприйняття дійсності і самої себе.

У складному й динамічному релігійному та соціокультурному процесі ХХІ ст. сучасна наука виділяє такі складові частини: а) за носіями виділяється культура *світова* і *національна*, б) за конкретними носіями виділяється культура (субкультури) *міська* і *сільська*, *професійна*, *непрофесійна* (народна творчість), *молодіжна*, культура *сім'ї* і окремої *людини*; в) на основі різновидностей людської діяльності виділяються дві форми культури: *матеріальна* і *духовна*.

Матеріальна і духовна культура кожного народу має універсальні риси, властиві всім культурам світу, та неповторні специфічні риси, які сформувались у певних кліматичних й історичних умовах.

Робоча програма навчальної дисципліни “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” складений відповідно до місця та значення дисципліни у структурно-логічній схемі, передбачений освітньо-науковою програмою підготовки аспірантів і охоплює всі змістовні частини, визначені анотацією, розрахований на оптимальну кількість годин, передбачену стандартом.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких розділів: вступ, мета та завдання дисципліни, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності, програмні результати навчання, навчально-тематичний план, навчальна програма, плани лекцій, завдання для самостійної роботи аспірантів, тематика рефератів та контрольних робіт, питання для самостійного опрацювання, тести, орієнтовні питання до заліку та список рекомендованої літератури.

Саме в наш час ХХІ ст., розвитку ринкових відносин та утвердження принципів демократії, вимагається особливе ставлення до релігії і культури, релігійних та культурних здобутків, точність в релігійних та культурологічних висновках, культура релігійного мислення, прийняття правильного культурологічного рішення та релігійно-культурологічний підхід до аналізу суспільних явищ. Сьогодні навіть незначна релігійно-культурологічна помилка може привести людей до негативних наслідків.

Філософія релігії та культури ХХІ ст. розширює духовні обрії людини, утверджує і розвиває культуру мислення і дискусій, стимулює творчість людини, сприяє гуманному мисленню. Саме тому філософія релігії та культури ХХІ ст. виконує цілий ряд соціальних функцій: пізнавально-евристичну, світоглядну, нормативно-мислительну, ідеологічно-оціночну, пропедевтико-виховну, інформаційну, котрі підвищують загальну культуру майбутнього доктора філософії, рівень його

соціальної відповідальності, освіченості і професійної кваліфікації.

Робочу програму навчальної дисципліни підготовлено з таким розрахунком, щоб максимально полегшити засвоєння знань з дисципліни “Філософія релігії та культури ХХІ ст.”. Вона допоможе аспірантам глибше засвоїти освітньо-наукові знання з дисципліни, організувати свою роботу з оволодіння системою знань з філософії релігії та культури ХХІ ст., які широко використовуються в науково-практичній роботі для вирішення життєвих пробле.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА КУЛЬТУРИ ХХІ ст.”

Основна мета курсу “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” - розвинути у аспірантів високу гуманістичну мораль і поведінку, сприяти їх духовному збагаченню, виробити саму здатність до соціокультурної діяльності, ввести молодих науковців у світ головних соціокультурних принципів і понять, озброїти їх теоретичними знаннями про релігійно-культурний досвід людства.

Вивчення дисципліни “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” допоможе аспірантам у формуванні **компетентностей**:

Загальних

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК4. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК5. Здатність розв’язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальних (фахових)

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії

та суміжних галузей.

СК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

Програмних результатів навчання

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні

літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

PH5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

PH6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

PH7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

PH8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

PH9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

Завдання курсу: вивчення аспірантами універсальних принципів організації релігійно-культурних процесів XXI ст. та історичних типів релігійних культур, передбачає оволодіння певними знаннями, вміннями та навичками: формування наукових понять про релігійну культуру як систему феноменів; виявлення ментального змісту релігійної культури; дослідження типології релігійних культур; розуміння проблем соціокультурної динаміки; аналізу релігійно-культурних кодів та комунікацій XXI ст.; глибоке оволодіння аспірантами

знаннями, які допомагають в процесі навчання, творчого аналізу та мислення усувати все антинаукове, псевдо-культурне, вульгарне, аморальне, неясне, суперечливе та безсоромне.

Навчитися ефективно використовувати релігійно-культурні цінності на практиці, в процесі наукового дослідження, прийняття відповідальних рішень.

Робоча програма навчальної дисципліни включає в себе всі основні теми курсу “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” викладених в стислій формі.

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає послідовне ознайомлення аспірантів з предметом “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” як науки, історією релігійної культури суспільства, основними релігійно-культурологічними напрямками ХХІ ст., принципами і законами релігійної художньої творчості, релігійно-культурологічного мислення, розкриття змісту основних форм та видів релігійного мистецтва ХХІ ст., культурної специфіки релігійно-літературної творчості. Для цього відводяться відповідні теми.

У першій темі з’ясовується предмет Філософії релігії та культури ХХІ ст., органічна єдність культури виховання і релігійної моралі як орієнтиру сучасного життя, складність релігійно-культурних ідеалів та цінностей для сучасної людини.

Друга - розкриває історію походження релігійної культури, та історію розвитку предмету “Філософія релігії та культури ХХІ ст.

Третя тема досліджує сучасний стан релігійної культури Давнього Сходу, її традиції, звичаї, напрямки, завдання, причини та класифікацію в ХХІ ст. Особливості релігійно-культурного розвитку і життя в Індії, Китаї, Японії історичні етапи становлення. Можливі подібні та відмінні риси культурного життя. Вона є досить складною формою історичного розвитку та живучості релігійно-культурологічних ідей і принципів, які протягом тисячоліть передаються майже без змін із покоління в покоління. Адже релігійно-культурне наступництво і спілкування несе в собі інформацію про суспільство, людину її стиль і образ життя, національний

менталітет, вказує на її істотні культурні ознаки, властивості, зв'язки, культуру відношення до інших людей тощо.

Четверта тема “Античний світ та його вплив на розвиток релігійної культури суспільства XXI ст.” – охоплює основні культурні надбання Стародавньої Греції, Стародавнього Риму. Розглядає проблеми переходу від хаосу до гармонії. Наголошується на величчї краси, досконалості, як форм регуляції людського життя і поведінки. Аналізується мімезис як ознака людської передачі знань, навичок та вмінь, розкривається парадигма західноєвропейської релігійної культури в XXI ст.

П'ята тема “Середньовічна релігійна культура і її вплив на сучасність” – висвітлює специфіку релігійно-культурних процесів в Середні віки, роль християнської культури та схоластики як науки про ставлення людини до світу й інших людей. Аналізується розвиток духовної культури людини. Розглядає предмет культури середньовіччя, еволюцію поглядів на сутність “земного” і “небесного”. Показує практичне застосування знань з середньовічної культури в сучасній системі гуманітарного знання. Роз'яснює задачі які стояли перед середньовічними мислителями і обґрунтовує їх методологічне значення.

Шоста тема “Релігійна культура періоду Відродження та її місце в сучасному світі” – показує основні етапи розвитку західноєвропейської релігійно-культурологічної думки. Досліджує значення антропоцентристських ідей та уявлень Стародавньої Греції та їх вплив на мислителів італійського Відродження. Аналізує силу впливу соціокультурних теорій досократиків, піфагорійців, Сократа, Платона, Аристотеля та інших на творчість Данте Алігері, Франческо Петрарки, Лоренцо Валли та інших мислителів. Розглядає живучість культурних здобутків і теорій середньовіччя. Висвітлює історію культури періоду Відродження і гуманізму.

Сьома тема “Релігійно-культурологічні процеси Нового часу” – розглядає поняття релігійної культури соціуму широко, неоднозначно, показуючи сутність і місце європейського бароко в культурному житті світу. Досліджує “Золоте століття”

іспанського живопису. Взаємозв'язок фламандського та голландського мистецтва XVII ст. Складність і різноманітність стилів Рококо, Модерн їх естетичних оцінок. Культурологічні погляди на Романтизм, як сукупність ідей, думок і суджень про світовідчуття та як напрямок в мистецтві.

Восьма тема “Зародження та розвиток українських релігійно-культурних традицій, їх зв'язок з слов'янськими народами” – включає в себе загальні правила та вимоги до систематизації історичних фактів стосовно періодизації української релігійної культури її архетипів та парадигм. Основи і природу культури Київської Русі. Український ідеал людини. Гармонію і досконалість як основи прекрасного в усіх героїв українських народних творів. Піднесене і низьке та їх роль в природі та історії культурно-естетичної думки України. Розмаїтість українських культурних форм комічного (сатира, гумор, іронія, сарказм, дотепність). Розглядається діалектичний взаємозв'язок української барокової культури з західноєвропейською. Класицизм в українській культурі. Романтична концепція людини і світу в українській культурній традиції. Культура модерну в українській і західній інтерпретаціях. Українська культура на зламі століть.

Дев'ята тема “Українська релігійна культура XX століття” – розглядає хронотоп української культури новітнього часу. Антропологічні проблеми в українській релігійній культурі. Міфологеми радянського тоталітаризму. Український і світовий кінематографи. Постмодерністську модель світу в українській культурі. Досліджує долю і роль культурологічних теорій українських мислителів XX ст. та їх сучасні модифікації, які створюються на основі творчих досягнень наших геніальних мислителів.

Десята тема “Релігійно-культурні традиції Новітнього часу” вимагає творчого підходу, переборення стереотипу і догматизму, забезпечує широкі можливості для тіснішого зв'язку релігійної культури з врахуванням новітніх досягнень сучасної науки XXI ст.. В ній коротко висвітлюється поняття “Новий театр”, “Авангардистський живопис”, “Нові засоби в

музиці”, “Функціоналізм в архітектурі”. Неоміфологізм культурної свідомості. Культура висвітлюється як одна із суттєвих та універсальних властивостей людини. Увага зосереджується на сучасних формах релігійного мистецтва в архітектурі, театрі, кіно, музиці, живопису, скульптурі, літературі. Розглядається сутність упровадження релігійно-культурологічних ідей в матеріальне життя сучасного суспільства. Специфічний наголос зроблено на сучасний постмодерністський побут та релігійну культуру людини.

Курс Філософія релігії та культури ХХІ ст. є цілісною науковою системою, який має свою внутрішню логічну структуру де всі проблеми органічно взаємопов’язані і дають можливість аспірантам засвоїти запропонований матеріал.

Зміст дисципліни реалізується у трьох блоках – теоретичному, практичному та блоці самостійної роботи. Теоретичний блок складається з десяти органічно пов’язаних тем. Практичний блок та розділ самостійної роботи включають теми, передбачені для вивчення на заняттях, підготовку рефератів та їх захист, виконання письмових контрольних робіт, індивідуальну роботу аспірантів над першоджерелами та іншою літературою. Крім того, надається повний список рекомендованої літератури, вивчення якої допоможе розширити та поглибити знання аспірантів з курсу “ Філософія релігії та культури ХХІ ст.”.

Вимоги до знань та умінь аспірантів:

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Філософія релігії та культури ХХІ ст.” аспіранти повинні:

Знати:

- Основні принципи і методологічні основи релігійно-культурологічних досліджень;
- Історію релігійно-культурологічних вчень;
- Історичний розвиток релігійної культури, місце світових релігійних культур та їх ідей в структурі гуманітарних наук минулого й сучасності;
- Головні проблеми в типології релігійних культур: функції, структуру, властивості;

- Структуру релігійної культурної поведінки, свободу дії і вчинків особи;
- Основні механізми впливу релігійно-культурних цінностей на виховання особистісних якостей людини в сучасній культурі;
- Зміст та загальну характеристику професійно-моральної релігійно-культурної праці, підприємництва і управління;
- Особливості релігійної соціокультурної свідомості;
- Сутність творчого характеру релігійного мистецтва;
- Особливості використання релігійно-культурологічних знань в різних професіях;
- Особливості функціонування релігійної культури як системи культурних феноменів.

Уміти:

- Розкривати зміст основних складових елементів, які належать до релігійних культур різних народів;
- Аналізувати типи культурної реальності через наявну спадщину всіх високорозвинених релігійних культур і епох людської історії;
- Розпізнавати основні релігійні культурні цінності кожного періоду, вказуючи на їх особливі й універсальні характеристики;
- Оперувати сучасним теоретико-методологічним апаратом для аналізу й роботи над релігійною культурною спадщиною;
- Використовувати першоджерела, при написанні контрольних робіт та рефератів з філософії релігійної культури ХХІ ст.;
- Використовувати соціокультурні принципи для аналізу конкретного релігійно-культурного стилю;
- Проводити культурний аналіз релігійного побуту і аналіз релігійних виробничих відносин;
- Застосовувати різні види релігійно-культурологічних знань в науковій роботі;

— Використовувати культуру релігійного мислення на практиці, в процесі наукової роботи або педагогічної діяльності.

Критерії оцінювання знань студентів:

В основу оцінки знань студента з курсу „Філософія релігії та культури ХХІ ст.” покладені такі якісні характеристики:

- широта й глибина знань в обсязі навчальної програми;
- творче опанування теоретичного змісту курсу;
- обґрунтованість і аргументованість відповідей, точність визначень;
- самостійність і конструктивізм мислення.

Рівень знань аспірантів під час заліку оцінюється за параметрами: „зараховано”, „не зараховано”.

„**Зараховано**” - знання оцінюються як достатні, якщо аспірант демонструє вільне володіння питаннями програми, безпомилково виконує практичні завдання. При відповіді на теоретичні питання допускаються деякі неточності.

“**Не зараховано**” - виставляється, якщо аспірант не володіє більшістю питань програми, не орієнтується в основних поняттях і категоріях Філософії релігійної культури ХХІ ст.

Аспірантам Філософія релігійної культури ХХІ ст. допоможе упорядкувати в своїй науковій роботі, житті, вихованні, релігійній культурі, міжконфесійному спілкуванні, головне та другорядне, систематизувати отримані знання з філософії релігії та культури ХХІ ст., оволодіти різноманітною науково-освітньою інформацією в галузі архітектури, скульптури, живопису, музики, театру, кіно, з котрою вони зустрічаються в процесі навчання і в життєвій практиці. Крім цього, знання з Філософії релігії та культури ХХІ ст. додає впевненості у власному науковому та культурному розвитку.

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№		Загаль- ний	Аудиторні заняття	Самос- тійна

	Назва теми	обсяг годин	Лекції	Прак	робота
1	2	3	4	5	7
1.	Предмет, поняття і сутність Філософії релігії та культури XXI ст.	9	2	1	6
2.	Історія розвитку предмета Філософія релігії та культури XXI ст.	9	1	2	6
3.	Культура Давнього Сходу і сучасність.	9	2	1	6
4.	Античний світ та його вплив на культуру XXI ст.	9	2	1	6
5.	Середньовічна релігійна культура та її вплив на сучасність	9	2	1	6
6.	Релігійна культура періоду Відродження та її місце в сучасному світі	9	1	2	6
7.	Релігійно-культурологічні процеси Нового часу.	8	1	1	6
8.	Зародження та розвиток українських релігійно-культурних традицій.	9	2	1	6
9.	Українська релігійна культура XX століття.	9	1	2	6
10.	Релігійно-культурні традиції Новітнього часу.	10	2	2	6
	Всього	90	16	14	60

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПРАНТІВ

Релігійно-культурні надбання народів, існують завдяки культурологічному мисленню людства. В дійсності вони

безпосередньо пов'язані з суб'єктивністю та унікальністю людини, з її інтелектуальними проявами. Знання постійно примушує працювати особисті потенції людини, силу інтелекту та духовну насагу. Філософсько-культурний потенціал залежить від того чи вдається науковцю неупереджено, без задалегідь відомих, в більшості випадкових, постулатів самостійно здійснювати культурологічний пошук, вільно осмислювати релігійно-культурологічні питання. Даною програмою передбачається, що значну частину матеріалу дисципліни з філософії релігії та культури ХХІ ст. аспіранти мають оволодіти самостійно, силою власних інтелектуальних зусиль.

Мета цих методичних матеріалів і полягає в тому, аби спрямувати наукову працю аспірантів, пробудити у них бажання самостійного осмислення найважливіших релігійно-культурологічних питань ХХІ ст. Культура мислення аспіранта, аби здійснювати потрібний пошук, повинна бути підготовлена, тренувана. Найбільш ефективним засобом для цього є набір філософсько-культурологічних вправ, тестів, питань, проблемно-пошукових ситуацій, які й покликані активізувати розумову діяльність. Відповідь на кожні вправу, тест чи запитання формується на основі вивчення відповідних розділів підручника чи посібника, першоджерел.

Формою контролю за якістю самостійного накопичення знань з філософії релігії та культури ХХІ ст. можуть бути реферативні праці, контрольні роботи, участь аспірантів у роботі на семінарських заняттях, конференціях, симпозіумах. Перелічені форми вияву ефективності самостійної роботи аспірантів не лише поглиблюють знання з філософії релігії та культури ХХІ ст., а стимулюють їх потяг до подібних знань, виробляючи навички наукового пошуку, а й в цілому сприяють підвищенню загального рівня інтелектуальної, а отже й професійної підготовки докторів філософії.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Прослідкувати й визначити основні функції філософії релігії та культури в ХХІ ст. та їх вплив на особистісний розвиток.

2. Виявити сфери взаємодії та взаємовпливів філософії релігії та культури з іншими дисциплінами.
3. Проаналізувати етимологію та еволюцію поняття гуманізм у європейській релігійній культурі.
4. Показати роль проблеми соціального спілкування в релігійній культурі Нового часу. Виявити причини її актуальності.
5. Проаналізувати основні вимоги релігійної культури спілкування в трудовому колективі.
6. Підготувати повідомлення про сучасний розвиток релігійної культури.
7. Ознайомитись з особливостями релігійних культур різних епох.
8. Прослідкувати основні етапи становлення спілкування людей в релігійній культурі.
9. Показати основні тенденції розвитку європейської релігійної культури та її впливу на культурні смаки.
10. Виявити джерела й причини формування художнього смаку в релігійній культурі.
11. Ознайомитись з існуючими релігійно-культурологічними теоріями.
12. Виявити ідеї піфагорійського релігійного вчення про культуру життя.
13. Проаналізувати існуючі теорії „релігійно-культурного розвитку" у минулому й сучасності.
14. Розкрити етапи становлення релігійної культури в Давній Греції.
15. Прослідкувати еволюцію „європейської релігійної культури”.
16. Виявити джерела національної релігійної культури різних рас і народів світу.
17. Розкрити культурний зміст віротерпимості.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

Реферат - один з видів самостійної роботи аспіранта. Користуючись рекомендованою літературою, аспірант повинен

самостійно опрацювати обране питання і викласти в тексті реферату його предмет і сутність.

У *вступі* необхідно обґрунтувати вибір теми (вона актуальна, певний час упереджено досліджувалася тощо; доцільно також вказати на зв'язок теми з фаховими інтересами). Треба чітко визначити предмет, який розглядається.

В *основній частині* висвітлюється тема під певним кутом зору.

У *висновках* до роботи необхідно розкрити зв'язок висвітленого явища з іншими складовими культурних процесів, показати їх значення для розвитку суспільства.

Наприкінці реферату обов'язково подається *список використаної літератури*.

Обсяг реферату - 10-15 аркушів машинописного (через 2 інтервали) або комп'ютерного тексту (13-14 розміром шрифту, через 1,5 інтервали).

Тематика рефератів.

1. Проблема співвідношення та взаємодії людини, релігії і культури.
2. Основні концепції релігійного культурогенезу соціуму.
3. Особливості первісної релігійної культури.
4. Міфологія і магія як релігійно-культурні явища.
5. Релігійний ритуал первісний і сучасний.
6. Релігійна культура східного і західного типу.
7. Релігійна культура Стародавнього і сучасного Єгипту.
8. Релігійна культура Месопотамії.
9. Розуміння місця людини у світі в давньосхідних релігіях і культурах.
10. Релігійно-культурологічна архітектура Індії.
11. Релігійно-світоглядні засади японського типу культури.
12. Японське мистецтво, релігія і суспільство.
13. Бачення світу і людини в ньому в китайській релігійній культурі.
14. Арабо-мусульманська релігійна культура.
15. Пластичні релігійні мистецтва Стародавньої Греції і Риму.
16. Релігійна література Стародавньої Греції і Риму.

17. Релігійна культура Візантії.
18. Релігійна культура Середньовіччя.
19. Давньоукраїнська ікона як образ світу.
20. Людина в релігійній культурі Київської Русі та європейського середньовіччя.
21. Співвідношення язичництва та християнства в культурі Київської Русі.
22. Ренесанс в релігійній культурі Західної Європи.
23. Вплив Реформації на європейську релігійну культуру.
24. Козаччина як релігійно-культурне явище.
25. Явище лицарства та його український варіант.
26. Релігійна культура України в умовах кризи радянської системи.
27. Постмодернізм в українській і західноєвропейській релігійних культурах.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Філософія релігії та культури ХХІ ст. її предмет, методи.
2. Культура, релігія і людина.
3. Культура, релігія і цивілізація.
4. Сутність суспільно-релігійного культурогенезу.
5. Культура і релігія ХХ ст.
6. Основні категорії релігійно-культурної соціалізації.
7. Функції філософії релігії і культури.
8. “Субкультура” і її функції.
9. Культурологічні концепції.
10. Історія вітчизняної релігійної культури в українській культурологічній думці.
11. Принципи класифікації культурно-релігійної еволюції та її основні етапи.
12. Періодизація української релігійної культури.
13. Культурологічний аналіз поняття “релігійна ментальність”.
14. Світоглядні “універсали” української релігійної культури.
15. Архаїчна релігійна культура. Міфологічна модель світу: основні універсали і символи.

16. Стародавня релігійна культура східних слов'ян: джерела вивчення; основні етапи розвитку.
17. Символічний космос язичництва східних слов'ян.
18. Релігійна культура Давнього Єгипту.
19. Релігійна культура Передньої Азії.
20. Модель часу і світу в давньогрецькій релігійній культурі.
21. Людина в культурі і релігії Давньої Греції.
22. Модель часу і світу в давньоримській релігійній культурі.
23. Людина в релігійній культурі Давнього Риму.
24. Релігійна культура Індії. Місце людини в ній.
25. Уявлення про світ в релігійній культурі Індії.
26. Традиційна релігійна культура Китаю і людина в ній.
27. Релігійна культура Китаю. Світоmodell в даосько-конфуціанській традиції.
28. Японо-буддійська культура і людина в ній.
29. Світоmodell традиційної японської релігійної культури.
30. Ісламська релігійна культура. Уявлення про світ і місце людини в ньому.
31. Людина в західній і східній релігійних культурах.
32. Готичний стиль середньовічної культури: уявлення про людину і світ.
33. Модель часу в культурі Середньовіччя.
34. Антропоцентризм ренесансної релігійної культури.
35. Італійський Ренесанс: гуманістична традиція у філософії, релігії та мистецтві.
36. Німецьке Відродження: гуманістична традиція у філософії та мистецтві.
37. Світ і модель часу в новій культурі.
38. Людина в культурі бароко.
39. Образ світу в бароковій культурі.
40. Людина в культурі українського бароко.
41. Світ в українському бароко.
42. Культура рококо. Ідеал людини в ній.
43. Класицизм. Концепція людини в ньому.
44. Концепція людини і світу в українському романтизмі.
45. Реалізм як відображення світосприймання XIX ст.

46. Суб'єктивізм в культурі кінця ХІХ ст.
47. Імпресіонізм як світобачення.
48. Постімпресіонізм як світобачення.
49. Соціальний хронотоп новітньої релігійної культури.
50. Модерністська модель світу і релігійна культура.
51. Постмодерністська модель світу.
52. Людина в новітній культурі релігійній культурі Європи.
53. Риси тоталітарної культури і релігія.
54. Культура ХХ ст. Абстракціонізм як світобачення.
55. Культура ХХ ст. Сюрреалізм як світобачення.
56. Потік свідомості як художній дискурс новітньої культури.
57. Людина і світ в експресіонізмі.
58. Буття людини в концепції екзистенціалізму.
59. Концепція людини в поп-арті.
60. Концептуалізм як модель інформаційного суспільства

ПОЛІТИКА КУРСУ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика курсу.

Аспірант зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Аспірант повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі.

Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності аспірантами передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання

ідей, розробок, тверджень, відомостей;

✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні підручники:

1. Введение в культурологию. / Под ред. Е.В. Попова. - М., 1995.
2. Історія світової культури: Навч. посібник. / Кер. авт. кол. Л.Т.Левчук. -3-є вид. - К.: Либідь, 2000.
3. Культура українського народу. - К., 1994.
4. Культурологія ХХ в.: в 2-х т. / Подред. А.Я. Левит.-СПб, 1997-1998.
5. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ ст. - К., 2002.
6. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. - К., 2000.
7. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. - К., 1999.
8. Попович М. Нарис історії культури України. - К., 1998.
9. Розин В. Культурологія. - Москва, 1999.
10. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. / За ред. А.К.Бичко, - К., 1994.
11. Українська та зарубіжна культура. / За ред. М.Заковича. - К., 2002.
12. Українська культура: лекції. / За ред. Дмитра Антоновича. - К., 1993.
13. Українська художня культура: Навч. посібник. - К., 1996.
14. Чмихов М. Давня культура. - К., 1994.
15. Шевчук О.Л. Українська та зарубіжна культура. - К., 2002.
16. Мифы народов мира. Энциклопедия. - Т. 1. А-К. - М., 1980; Т. 2. Л-Я. - М., 1982. Изд.2-е: - М., 1987, 1988.
17. Словник античної міфології. / За ред. І.Я.Козовика, О.Д.Пономаріва. - К., 1989.
18. 100 найвідоміших образів української міфології. -К., 2002.

19. Энциклопедический словарь по культурологии. - Москва, 1997.

Додаткова література:

20. Аверинцев С.С. Поэтика ранневизантийской литературы. - Москва, 1977.

21. Аверинцев С.С. Византия и Русь. // Новый мир. -1988. № 7, 9.

22. Аверинцев С.С. Судьбы европейской культурной традиции в эпоху перехода от Античности к Средневековью. // Из истории культуры Средних веков и Возрождения. - Москва, 1976.

23. Алпатов М.В. Художественные проблемы Итальянского Возрождения. - Москва, 1976.

24. Андреев А.А. Искусство, культура, сверхкультура. - М., 1991.

25. Античность как тип культуры. - Москва, 1988.

26. Антонова Е. Очерки культуры древних землевладельцев Передней й Средней Азии. - Москва, 1984.

27. Афанасьева В. Искусство Древнего Востока. - Москва, 1977.

28. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. 2-е изд. - Москва, 1989.

29. Бенеш Р. Искусство Северного Возрождения. - Москва, 1973.

30. Бернсон Б. Живописцы Итальянского Возрождения. - Москва, 1965.

31. Білецький А.О. Міфологія і міфи античного світу. // Словник античної міфології. - К., 1989.

32. Боннар А. Греческая цивилизация: В 2 т. - Москва, 1991.

33. Боровський Я.Є. Світогляд давніх киян. - К., 1992.

34. Брук Кристофер. Возрождение XII века. // Богословие в культуре средневековья. — К., 1992.

35. Бычков В.В. Византийская эстетика: теоретические проблемы. - Москва, 1977.

36. Вазари Д. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей й зодчих. - Москва, 1956-1971. - Т.1-5.

37. Вайнтруб И.В. Священные лики цивилизации. - К., 2001.

38. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. - різні роки видання 1956-2005.

39. Вейнберг И. Человек в культуре Ближнего Востока. - Москва, 1986.
40. Виндельбандт В. Философия культуры. - М., 1994.
41. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. - Москва, 1988.
42. Виппер Б.Р. Искусство Древней Греции. - Москва, 1972.
43. Всеобщая история искусств: В 6 т. - Москва, 1960. -Т.2 Кн.1.
44. Гачев Г. Национальные образы мира. - Москва, 1995.
45. Григорович В.Б. Великие музыканты Западной Европы: Бах, Гайдн, Моцарт, Бетховен. - Москва, 1982.
46. Григорьева Т.П. Японская художественная традиция. - М., 1979.
47. Гринченко Г. Хрестоматия по истории мировой культуры. - Москва, 1998.
48. Гуревич А..Я. Категории средневековой культуры. - Москва, 1984.
49. Древние цивилизации. - М., 1989. - Гл. 3, 4, 7, 12, 14.
50. Западноевропейская художественная культура XVIII в. - Москва, 1980.
51. Історія українського мистецтва: У 6 т. - К., 1967.
52. Історія української літератури: У 2 т. - К., 1988.
53. Історія української музики: У 6 т.-К., 1990.
54. Каптерева Т.П. Искусство Испании: Очерки. - Москва, 1989.
55. Карсавин Л.П. Культура средних веков. - К., 1995.
56. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-30-х років: соціальний портрет та історична доля. - К., 1993.
57. Касьянов Г. Українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. - К., 1995.
58. Клочков И. Духовная культура Вавилонии: человек, судьба, время. - Москва, 1983.
59. Крымский С., Парахонский Б., Мейзерский В. Эпистемология культуры. - К., 1993.
60. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. - Москва, 1990.
61. Кууси П. Этот человеческий мир. - Москва, 1988.

62. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. -Москва, 1992.
63. Левек П. Эллинистический мир. - Москва, 1989.
64. Лихачева В.Д. Искусство Византии IV-VV вв. -Москва, 1986.
65. Лотман Ю. Феномен культуры. //Семиотика культуры: Труды по знаковым системам. Вып. 10. -Тарту, 1978.
66. Макаров А. Світло українського барокко. — К., 1994.
67. Маланюк Є. Книга спостережень. -К., 1996.
68. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. // Дніпро. - 1991. - №1. - С. 146-177.
69. Массон В.М. Первые цивилизации. - Ленинград, 1989.
70. Матье М. Искусство Древнего Египта. - Москва, 1970.
71. Медведев И.П. Византийский гуманизм XIV-XV вв. – Л., 1976.
72. Межуев В.Н. Культура и история. - Москва, 1977.
73. Мид М. Культура и мир детства. - Москва, 1988.
74. Мойсеїв І. Храм української культури. - К., 1995.
75. Момджян Х.Н. Французское Просвещение XVIII века. - Москва, 1983.
76. Нарский И. Западноевропейская философия XIX века. - Москва, 1976.
77. Неупокоева Й. Общие черты европейского романтизма и своеобразие его национальных путей. //Европейский романтизм. - Москва, 1973.
78. Петров М. К. Язык, знак, культура. - М.,1991.
79. Підлісна Г.Н. Світ античної літератури. - К., 1981.
80. Попович М.В. Мировоззрение древних славян. - К., 1985.
81. Ревуненкова Н.Ф. Ренесансное свободомыслие и идеология Реформации. - Москва, 1988.
82. Рыбаков Б. Язичество Древней Руси. - Москва, 1988.
83. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. // Теорія літератури. - К., 2002.
84. Самосознание европейской культуры XX века. – М., 1991.
85. Тейлор З.В. Первобытная культура. - Москва, 1989.
86. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. - Москва, 1987.
87. Тойнби А. Постижение истории. - М., 1992.

88. Удальцова З.В. Византийская культура. - М., 1988.
89. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья. - Москва, 1988.
90. Феномен української культури. - К., 1996.
91. Философия и искусство модернизма. - Москва, 1980.
92. Философия культуры. Становление и развитие. // Под ред. М.Кагана. -СПб., 1998.
93. Фрезер Дж. Золотая ветвь: исследование магии и религии, - Москва, 1980. Вып. 1-4.
94. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. - М., 1992.
95. Фрейд З. Тотем и табу. - М., 1997.
96. Хейзинга И. Ното... Опыт исследования игрового элемента в культуре. - Москва, 1993.
97. Хижняк З.І. Києво-Могилянська Академія. - К., 1984.
98. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом // Вісник АН України. -1991.-№12
99. Шетер И. Романтизм: предистория и периодизация // Европейский романтизм. - Москва, 1973.
100. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1992.
101. Эрвин Панофский. Готическая архитектура и схоластика // Богословие в культуре средневековья. - К., 1992.
102. Юдкін І. Східно-західні взаємини української культури // Українознавство в розбудові держави. - Кн. 1. - К., 1994.
103. Ясперс К. Осень Средневековья. - Москва, 1988.